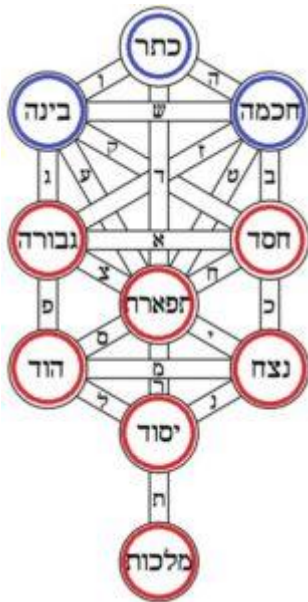

Parashat Bo בא "Kom"

Shemot (Exodus) 10:1-13:16

Sefirot, drie eenheid en het getal 3.

De parasha van deze week sluit de tien plagen van Egypte af met een beschrijving van de laatste drie plagen, waarnaar wordt verwezen in de naam van deze parasha, *Bo* (בא), die een numerieke waarde heeft van drie. Men zou denken dat deze parasha's zo verdeeld zouden zijn dat alle plagen in één lezing zullen voorkomen. Maar nee we zien de eerste zeven plagen eerst in parasha Va'era en de laatste drie in deze parasha Bo. De mystieke reden hiervoor is om de Sefirot te weerspiegelen, die verdeeld zijn in de zeven lagere *middot*, en de drie hogere *mochin*, "mentale" of "intellectuele" vermogens.

De Sefirot van *mochin* boven (in blauw) en de Sefirot van de *middot* eronder (in rood). Deze zogeheten *mochin* zijn de drie Sefirot van Keter (of Ratzon, HaShem's "Wil"); Chochma, „wijsheid”; en Binah, "Begrijpen". Ze bevinden zich op een hoger niveau dan de lagere zeven Sefirot, dit voor de mensen die er niet bekend mee zijn.

In feite vinden we in onze fysieke wereld dat de meeste dingen de zeven *middot* weerspiegelen, zo hebben we de zeven waarneembare kleuren van de regenboog, de zeven tonen van de toonladder, de zeven zichtbare "lichtbronnen" in de lucht en de zeven dagen van de week. De *mochin* daarentegen vertegenwoordigen ondertussen de hogere werelden en komen overeen met meer etherische (als iets niet uit materie bestaat) dingen zoals de drie oorspronkelijke elementen van de schepping (lucht, water en vuur, volgens de *Sefer Yetzirah*) en de drie rijken van ruimte, tijd en ziel.

Bedenk dus dat de Sefirot de tien belangrijkste aspecten van HaShem vertegenwoordigen, en in de eerste plaats zijn bedoeld om ons te helpen ons te verhouden tot de Eeuwige en deze te begrijpen. Als zodanig vertegenwoordigen de *mochin* de hoogste aspecten van

HaShem. Dat het er specifiek *drie* zijn, is veelbetekenend. Het getal drie staat centraal in het jodisme en HaShem heeft een bijzondere affiniteit met dit getal, zoals de Talmud ons vertelt in *Sjabbat 88a: Gezegend is de Barmhartige, Die de drievoudige Torah [dwz. de Tanakh, bestaande uit Torah, Nevi'im en Ketuvim aan de drievoudige natie Kohen, Levi, Israël door middel van een derde-geborene Mozes op de derde dag, in de derde maand Sivan.*

Hoewel deze leer alom bekend is, is het minder bekend in wiens naam het naar beneden is gebracht. De Talmud introduceert het als een leer "van die Galileeër". Wie is deze anonieme Galileeër? Waarom gebruikt de Talmud een ogenschijnlijk denigrerende term voor hem, waarbij hij zijn naam vermijdt?

Vijf keer in de Babylonische Talmud vinden we de preken van die Galileeër. Een van die keren is wanneer de Talmud de misjna (*Bameh Madlikin*) bespreekt met betrekking tot drie spirituele redenen waarom een vrouw zou kunnen sterven tijdens de bevalling, chas v'shalom (*Sjabbat 20b*). Een andere is wanneer de Talmud leert dat er drie speciale hemelse "sleutels" zijn: die van de bevalling, de regen en de opstanding van de doden (*Sanhedrin 113a*). De overige twee keren zijn beide passages die voorbeelden beschrijven van HaShem's woede op Zijn volk (*Makkot 23a* en *Bava Kamma 52a*).

Al met al bevestigt een zorgvuldige lezing van het bewijsmateriaal dat de Galileeër een Jood was die een afvallige was geworden vandaar de uitsnijding (weglaten) van zijn naam. Wanneer we meer specifiek onderzoeken suggereert het bewijs dat hij christen was geworden: drie van zijn leringen concentreren zich dan ook op het getal drie (dit is centraal in de christelijke "Drie-eenheid") en de andere twee gaan over HaShem die boos is op Israël (vervanging). Twee leringen van deze Galileeër zijn leringen hebben betrekking op de bevalling en een andere handelt direct over de opstanding van de doden, dit zijn de sleutelthema's van het christendom. Dat hij een "Galileeër" wordt genoemd is de grootste aanwijzing, aangezien Galilea de plaats was van Jezus' "bediening" en waar hij en zijn discipelen vandaan kwamen. De term "Galileeër" werd in die tijd dan ook vaak gebruikt om naar de vroege christenen te verwijzen. In zijn zoektocht naar eerlijkheid en waarheid registreert de Talmud de meningen van allerlei soorten stemmen, waaronder Griekse filosofen, aanhangers van het volgelingenrecht en, ja, zelfs afvalligen. De meest bekende van de afvalligen is waarschijnlijk Elisha ben Abuyah, die nog steeds wordt geciteerd, maar zonder te worden genoemd, in plaats daarvan wordt er naar hem verwezen als *Acher*, "de andere". Wanneer de Talmud "die Galileeër" citeert, verwijst het ongetwijfeld dus ook naar een afvallige, en op basis van zijn leringen is het duidelijk dat hij een christen werd.

De kern van het christendom (excuseer de woordspeling) is dat HaShem een sterfelijke vrouw zwanger maakte, het leven schonk aan zichzelf, zich vervolgens liet doden en terugkeerde naar de hemel. Als dit meer klinkt als iets wat Zeus zou doen in een Griekse mythe, dan is dat waarschijnlijk ook zo. Zoals de geschiedenis heeft aangetoond, gaven de joden niet veel om de christelijke boodschap, en slechts weinigen volgden dat pad. De christenen hadden veel meer succes met bekeren in de niet-joodse wereld, vooral bij die Grieken en Romeinen die al gewend waren aan verhalen over goden die mensen zwanger maakten en halfgoden baarden. Toch heeft het christendom heel erg zijn best gedaan om zich te baseren op de Torah en op traditionele joodse ideeën, om het enige legitimiteit te geven. Dat centrale begrip van de "Drie-eenheid" had ook een joodse uitleg nodig. Kortom, de Drie-eenheid is dat God "de Vader" "de Zoon" verwekte door de "Heilige Geest" die Maria zwanger maakte. Om dit op een joodse manier uit te leggen, namen de christenen hun

toevlucht tot het mystieke concept waarmee we hierboven begonnen: de mochin. Ze voerden aan dat de Drie-eenheid verwijst naar dezelfde drie aspecten die we de mochin noemen, die verheven Sefirot.

Dit speelde een centrale rol in het grote dispuut te Barcelona waarbij de Ramban betrokken was (Rabbi Moshe ben Nachman, "Nahmanides", 1194-1270). Bedenk hierbij dat de Ramban in 1263 gedwongen werd tot een debat met de christenen over welke religie de juiste was en of Jezus de messias was of niet. Het was niet het eerste dispuut, hoewel het wel zeker is dat het, het meest bekende is en degene waar we het meest van weten. Dit omdat beide partijen gedetailleerde verslagen schreven over datgene wat er gebeurde.

De Ramban was geen vergelding beloofd voor deelname aan (of het winnen van) het debat koning James I van Aragon gaf hem een persoonlijke garantie. Het waren de Dominicanen die met hem debatteerden zij waren echter zo getekend dat ze toch achter hem aan gingen, en de Ramban werd verbannen. De leider van de Dominicanen was (helaas) een andere afvallige Jood, ene Pablo Christiani. Of beter bekend als Paul Christian ;(שאוּל בן) hij was een Sefardische jood die, nadat hij zich tot het christendom had bekeerd zijn positie als dominicaanse monnik gebruikte hij om andere joden in Europa tot het rooms-katholicisme te bekeren. Veel van wat volgt, is ontleend aan Hyam Maccoby's (een Brits-Joods geleerde en schrijver, gespecialiseerd in de studie van joodse en christelijke religieuze tradities) hij maakte een uitstekende analyse: joods-christelijke geschillen in de middeleeuwen. Een feitje van hem is ook als volgt, door hem wordt een theorie geopperd over Barabbas (Aramees: Bar-abbâ, "zoon van de vader"), een persoon uit het Nieuwe Testament, die daar als moordenaar wordt beschreven. Barabbas zou geen aparte persoon zijn, maar juist een aanspreekvorm van Jezus

Het laatste van het dispuut vond plaats in de synagoge van Barcelona, waar de Dominicanen (vergezeld van koning Jacobus) nog een laatste rechtstreekse poging deden om de joden tot bekering te brengen. Een van hun argumenten was dat de Drie-eenheid hetzelfde was als HaShem's attributen van "wil, wijsheid en macht", dwz. de mochin. De Ramban antwoordde dat ze een belangrijke misvatting maakten bij het uitleggen van de Sefirot. Dit omdat ze het op de een of andere manier als verschillende aspecten van HaShem zagen. Dit is helemaal niet het geval, want Kabbalah staat er altijd op dat HaShem totaal Één is, en de Sefirot zijn alle attributen om ons te helpen met HaShem om te gaan.

Met andere woorden, hoe zit het dan met de andere Sefirot? Alle tien zijn zij sleutelaspecten van HaShem! Bovendien zijn het slechts *aspecten*, geen afzonderlijke entiteiten zoals de veronderstelde "Vader, Zoon en Heilige Geest". Hoe dan ook, de Ramban voerde aan dat het hele idee van een Drie-eenheid totaal irrationeel is: "De doctrine waarin je gelooft, het fundament van je geloof, kan niet door de rede worden aanvaard er is geen grond voor, noch hebben de profeten het ooit zo uitgedrukt.

Alleen levenslange indoctrinatie, zo vertelt Nachmanides de koning in een persoonlijke toespraak, kan elk rationeel persoon ertoe brengen een dergelijke doctrine te geloven: namelijk dat HaShem Zelf werd geboren uit een menselijke baarmoeder, op aarde leefde en werd geëxecuteerd, en vervolgens 'terugkeerde naar de wereld'. Zijn oorspronkelijke plaats'... Het echte verschil tussen judaïsme en christendom, zoals Nachmanides hier schijnt te zeggen, is een kwestie van afgoderij. De aanbidding van Jezus als de incarnatie van HaShem is voor de joden een duidelijke overtreding van het eerste gebod.

Het is dan ook interessant erop te wijzen dat de Dominicanen verwezen naar de drie hogere aspecten van HaShem's als "wil, wijsheid en macht", terwijl de authentieke Joodse leer juist "wil, wijsheid en begrip" is. Het is passend dat de christenen (al dan niet opzettelijk) de nadruk probeerden te leggen op macht, terwijl de joden juist de nadruk legden op begrip. Dit zegt dan ook veel over de kernverschillen tussen deze twee. In feite zei de Ramban zelf in het dispuut dat hij niet onder de indruk was van de macht en kracht van het christendom (een van hun argumenten), waarvan hij zei dat het weinig meer was dan een voortzetting van de macht van het Romeinse rijk. De oude Caesar in Rome werd simpelweg vervangen door de nieuwe paus in Rome. Maar eigenlijk was het onder de oppervlakte hetzelfde oude Rome!

Dus, waarom speelt het getal drie zo'n grote rol in het jodendom? Drie is een perfect getal omdat het staat voor evenwicht. In alle zaken is er een kant (de "stelling"), en aan de andere kant de tegenstelling en de middelste harmonie tussen de twee is "synthese". Dit wordt het duidelijkst en vaakst uitgedrukt in de drie pijlers van de Sefirot: de rechterkant is Chesed positiviteit, vriendelijkheid en overvloed; de linkerkant is Gevurah negativiteit, strengheid en terughoudendheid; en de middelste is Tiferet balans, schoonheid en waarheid. De waarheid is ingebed in deze derde, Tiferet. Dit is de Sefira waarin Israël geworteld is en waaruit de Torah voortkomt. Dit is ook de reden waarom de Torah specifiek werd neergehaald "door de derde geborene" Mozes.

De Joodse weg is altijd het pad van evenwicht en gematigdheid geweest. Joodse spiritualiteit vereist geen streven naar onthouding van alle zingenot uit religieuze overwegingen, celibaat of extremisme. Het gaat om het balanceren van lichaam en ziel, intellect en emotie, de buitenwereld en de binnenkant. Dit is goed samengevat door Rabbi Yehuda haNasi: "Wat is het rechte pad dat een persoon moet bewandelen? Alles wat tot eer strekt van hen die het doen en waardoor diegene door anderen worden geëerd." (Avot 2:1)

Een persoon zou zijn leven rond evenwicht moeten bouwen, net zoals HaShem dit universum op evenwicht heeft gebouwd. In feite spreken de kabbalisten over "HaShem's troon" als gevestigd in Tiferet. (Dit is waarom, op de schematische Boom des Levens, boven Tiferet "Keter" ligt, letterlijk de "Kroon", daaronder Yesod, het "Fundament" of "Voetenbank" van de Troon, en daaronder Malkhut, het "Koninkrijk".) De Eeuwige geprezen zij Hij "regeert" over dit universum vanuit Tiferet, de plaats van genade en stabiliteit. En dus is drie zo'n belangrijk getal omdat het de balans van de gehele kosmos vertegenwoordigt. Dit komt prachtig tot uiting in geometrie (en architectuur) waar de driehoek de sterkst mogelijke vorm is. Uit balans ontstaat kracht, duurzaamheid, stabiliteit. Geen wonder dus dat de Sefirot zelf gerangschikt zijn in rijen en kolommen van drie, en dat het eigenlijke symbool van het judaïsme een reeks in elkaar grijpende driehoeken is.

Het judaïsme begon specifiek met *drie* voorvaderen, en het kortste vers in de Tenach is drie woorden lang (1 Kronieken 1:1). Het Heilige Land heeft drie grote regio's, afgebakend door onze wijzen als Juda, Galilea en Transjordanië (Shevi'it 9:2). Een menselijk lichaam is gemaakt door drie partners HaShem, vader en moeder, en bevat drie niveaus van de ziel (*nefesh*, *ruach*, *neshamah*). En elke menselijke geest bezit drie vermogens, de *mochin* van wil, wijsheid en begrip. De drie moeten in harmonie zijn om de waarheid te kunnen begrijpen. Ik geloof dat dit dan ook de diepere betekenis is van wat de Ramban werkelijk zei in zijn dispuut: zonder die intellectuele harmonie zal men bezwijken voor allerlei absurde,

irrationele overtuigingen. Zonder een gebalanceerde mentale drie-eenheid zal iemand dan ook gemakkelijk misleid worden om te geloven in allerlei valse drie-eenheden.

Dit is vooral belangrijk vandaag, nu onze wereld verzadigd is met zoveel informatie, zowel goede als slechte. Nooit eerder waren mensen zo gepolariseerd - politiek, religieus, sociaal, en zelfs *medisch*. De echte strijd is voor de geest van elke persoon. Dit is de verborgen oorlog die achter de schermen wordt gevoerd. Hoewel technologie wonderen heeft verricht, heeft het ook elke persoon aangesloten op een eindeloze stroom van informatie en verkeerde informatie. Het is gemakkelijk om "gehersenspoeld" te geraken, of op zijn minst "gehersenspoeld" te geraken in een bepaalde draaikolk van stemmen en meningen. Men mag daarom nooit het evenwicht uit het oog verliezen. Een alom bekend spreekwoord luidt niet voor niks ; Men mag nooit vergeten dat de waarheid altijd ergens in het midden ligt.

www.ha-makom.eu